

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pārvarēt aizspriedumus par neveiksmīgu uzņēmējdarbību — Otrās iespējas politika. Lisabonas partnerības izaugsmei un darbavietām īstenošana"**

COM(2007) 584 galīgā redakcija

(2008/C 224/05)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 5. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pārvarēt aizspriedumus par neveiksmīgu uzņēmējdarbību — Otrās iespējas politika. Lisabonas partnerības izaugsmei un darbavietām īstenošana"*.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 6. maijā. Ziņotājs — *Morgan kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 445. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 28. un 29. maijā (29. maija sēdē), ar 70 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

## 1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Kopš 2001. gada Komisija ir pievērsusies neveiksmīgas uzņēmējdarbības nelabvēlīgajai ietekmei. Īpaši tā uzsvērusi vajadzību uzlabot bankrota procedūras. Ievērojot ierobežotās pilnvaras minētajā jomā, pati Komisija vienīgi apkopoja datus par neveiksmīgas uzņēmējdarbības juridiskajām sekām un sekām sociālajā jomā, tādējādi vienkāršojot labas prakses apzināšanu un izplatīšanu, kā arī izstrādājot savlaicīga brīdinājuma instrumentus, lai ar to palīdzību mazinātu aizspriedumus pret neveiksmēm.

1.2. EESK atbalsta Komisijas īpašo uzmanību, ko tā veltījusi vajadzībai pārvarēt aizspriedumus pret neveiksmīgu uzņēmējdarbību. Lai pilnībā izmantotu ES uzņēmējdarbības potenciālu un izveidotu jaunus, dinamiskus uzņēmumus, ir ārkārtīgi svarīgi dalībvalstīs radīt labus priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai. Sabiedrības atzinība, kas ir ļoti svarīga veiksmīgas uzņēmējdarbības gadījumā, būtu jāapvieno ar politiku, kura sniedz otru iespēju uzņēmējiem, kas ir cietuši neveiksmi.

1.3. Patiess ir Komisijas apgalvojums, ka tirgus ekonomikai ir raksturīga gan uzņēmējdarbības uzsākšana, gan arī panākumi un neveiksmes uzņēmējdarbībā. Komisija pamatoti uzsver, ka, trūkstot sabiedrības izpratnei par uzņēmējdarbību, grūtības vai neveiksmes uzņēmējdarbībā netiek uztvertas kā saimnieciskās darbības normāls aspekts, ne arī kā iespēja atkārtoti uzsākt uzņēmējdarbību. Šāda uztvere ES ir jāmaina. Jo aizspriedumainā ir attieksme pret agrāk piedzīvotu bankrotu, jo lielākam riskam var tikt pakļauts jaunizveidots uzņēmums, turklāt šāds risks ietekmē arī visas uzņēmuma darbībā iesaistītās personas.

1.4. ASV ar tiesiskā regulējuma palīdzību cenšas panākt debitoru, kreditoru un sabiedrības kopējo interešu līdzsvarotību. EESK uzskata, ka arī dalībvalstu tiesību akti jāizstrādā, lai panāktu tādu pašu līdzsvaru. Maksātnespēja un nenomaksātas parādsaistības var radīt lielas grūtības kreditoriem un veicināt viņu pašu maksātnespēju. Uzņēmuma atbrīvošana no parādu nastas, lai tādējādi tam dotu otru iespēju, var izrādīties sevišķi netaisnīga pret kreditoriem. Ar maksātnespējas tiesību aktiem jācenšas panākt vajadzīgais līdzsvars.

1.5. No sabiedrības viedokļa vislabākais risinājums varētu būt uzņēmuma pilnīga vai daļēja saglabāšana. Turklāt, ja uzņēmums ir potenciāli dzīvotspējīgs, tad visas iesaistītās personas iegūtu arī, ja maksātnespējas administratoriem izdotos glābt uzņēmumu, tādējādi saglabājot nodarbināto darba vietas. Ja bankrotējis uzņēmējs atsāk uzņēmējdarbību, viņš rada jaunas darba vietas. Abos minētajos gadījumos nodarbinātībai, protams, ir labvēlīga ietekme uz sabiedrību kopumā.

1.6. Uzņēmējdarbības neveiksmes var rasties dažādu apstākļu dēļ pat tad, ja uzņēmējam ir vislabākie nodomi. Uzņēmējdarbības uzsākšanas posmā var neizdoties izveidot dzīvotspējīgu uzņēmumu. Arī pēc uzņēmuma izveides nepilnīgs uzņēmējdarbības modelis joprojām var būt iemesls turpmākām neveiksmēm. No otras puses, uzņēmēju pieļauto kļūdu un arī no viņiem neatkarīgu apstākļu dēļ neveiksmi var ciest arī potenciāli dzīvotspējīgi uzņēmumi. Šādu uzņēmumu darbību var atjaunot to pārņēmeji, un tas arī jādara, saglabājot lielāko daļu darba vietu.

1.7. Svarīgi ir nodalīt uzņēmumu un tā vadītājus. Vadītāji var bankrotēt, jo uzņēmuma pārņēmējs cenšas pasargāt uzņēmumu un darbiniekus. Uzņēmumam ciešot neveiksmi, bankrotēt var arī pats uzņēmējs, ja viņš ir devis nodrošinājumu bankai, pat gadījumā, ja viņa rīcība nav bijusi krāpnieciska. Komisijas uzmanība ir veltīta tieši šiem godīgajiem uzņēmējiem. Ja šādiem uzņēmējiem ir izdevies izveidot veiksmīgu uzņēmumu, taču vēlāk viņi nonāk grūtībās pieredzes trūkuma vai vienkārši neveiksmes dēļ, viņi ir pelnījuši otru iespēju; tautsaimniecībai viņu prasmes ir vajadzīgas. Maz ticams, ka citu uzņēmēju, kuru neveiksmes iemesls ir kompetences un tālredzības trūkums, pieredze varētu būt noderīga tautsaimniecībai pat tad, ja viņi spētu atrast finansētājus. Ne visi bankrotējušie uzņēmēji ir pelnījuši otru iespēju.

1.8. Komisijas iniciatīva ir palīdzējusi aizsākt reformu visā ES. Daudzas dalībvalstis jau ir guvušas zināmus impulsus no labas prakses un Eiropas mērogā apkopotajiem politiskajiem secinājumiem. Aptuveni trešdaļa dalībvalstu ir jau ieplānojušas reformēt savus tiesību aktus maksātspējas jomā. Tomēr gandrīz pusei ES dalībvalstu vēl tikai jāveic pirmie soļi šajā virzienā. Tā kā Komisijas pilnvaras šajā jomā ir ierobežotas, EESK aicina Komisiju izmantot visas tai pieejamās iespējas, lai mudinātu dalībvalstu finanšu ministrus rīkoties. EESK uzskata, ka dalībvalstu īstenotais progress kopumā ir neapmierinošs.

1.9. EESK pilnībā atbalsta visas piezīmes, kas paziņojumā paustas par maksātspējas tiesību aktiem, protams, ja šie tiesību akti būs apmierinoši arī pēc to galīgās pieņemšanas. Tās attiecas uz tādu bankrotu oficiālu atzīšanu, kas nav saistīti ar krāpniecisku darbību, parādsaistību agrīnu dzēšanu un juridisko ierobežojumu samazināšanu, tiesībspējas anulēšanu un aizliegumu noteikšanu paātrinātās procedūrās. Mērķis būtu panākt, ka vidēji šāda tiesvedība ilgst ne vairāk par divpadsmit mēnešiem.

1.10. EESK uzskata, ka visām dalībvalstīm obligāti pēc iespējas ātrāk jāaktualizē savi tiesību akti maksātspējas jomā. Papildus izmaiņām tiesību aktos ļoti svarīga ir bankrota lietu ātra izskatīšana tiesu instancēs. Tiesvedības procesam jābūt labi organizētam. Šādas izmaiņas ir Otrās iespējas programmas būtisks elements.

1.11. Otrs paziņojumā ietvertais vēstījums ir aktīvs atbalsts grūtībās nonākušiem uzņēmumiem. Tā pati par sevi nav Otrās iespējas programmas daļa. Tā ir programma, kas izstrādāta, lai izvairītos no bankrotiem, kā arī saglabātu uzņēmumus un darba vietas. Ceturtajā sadaļā uzskaitīta virkne piemēru ar uzņēmējdarbības neveiksmēm, no kurām varēja izvairīties. Tādēļ paziņojuma nolūks ir izvairīties no novēršamām neveiksmēm, izmantojot savlaicīgu brīdināšanu, nodrošinot īslaicīgu finansējumu un padomdevēju pakalpojumus.

1.12. Minēto programmu būtībā nevar izmantot vairums MVU, jo tajā ir tikai neredzēti mehānismu grūtībās nonākušū

uzņēmumu proaktīvai apzināšanai katrā dalībvalstī, pie kam dalībvalstīs ir vairāki desmiti tūkstoši MVU. Dalībvalstīs tomēr tiek aicinātas pēc iespējas lietderīgāk izmantot pieejamos mehānismus, piemēram, PVN administrēšanas iestāžu izmantošana Francijā, lai tādējādi savlaicīgi brīdinātu par uzņēmumu iespējamajām naudas plūsmas problēmām. Komisija pauž viedokli, ka atbalsta pasākumiem jābūt vērīgiem uz bankrota novēršanu, ekspertu konsultācijām un savlaicīgu iejaukšanos. Problēmas rodas, ja vadītāji neapzinās, ka viņu uzņēmumi ir nonākuši grūtībās. Dalībvalstu valdībām būs jāstrādā ar grāmatvedības profesijas un MVU atbalsta organizāciju, lai attīstītu tādas proaktīvus pasākumus, kas piemēroti attiecīgo valstu MVU kultūrai.

1.13. Nav šaubu, ka vissvarīgākais paziņojuma ieteikums ir saistīts ar maksātspējas tiesību aktu reformu. Tas ir galvenais pasākums, bez kura neizdosies uzsākt Otrās iespējas programmu.

1.14. Dažus paziņojuma mazsvarīgākus ieteikumus var īstenot, neizdarot izmaiņas maksātspējas tiesību aktos. Pārējos Komisijas ierosinātos mazsvarīgākos pasākumus varēs īstenot tikai tad, kad būs grozīti tiesību akti. Neizdarot izmaiņas maksātspējas tiesību aktos, neizdosies īstenot Komisijas paziņojuma galveno ieceri.

1.15. EESK uzskata, ka katrai dalībvalstij būtu jāreaģē uz minēto paziņojumu un jāiekļauj attiecīgi priekšlikumi savos Lisabonas stratēģijas valsts plānos (piemērojama 15. pamatnostādne).

## 2. Ievads

2.1. Kopš 2001. gada Komisija ir pievērsusies neveiksmīgas uzņēmējdarbības negatīvajām sekām. Tā jo īpaši ir uzsvērusi vajadzību pilnveidot bankrota procedūras. Ņemot vērā savu ierobežoto kompetenci minētajā jomā, Komisija ir vienīgi apkopojusi datus par neveiksmīgas uzņēmējdarbības juridiskajām un sociālajām sekām, tādējādi vienkāršojot labas prakses apzināšanu un izplatīšanu, kā arī izstrādājot savlaicīga brīdinājuma instrumentus, lai ar to palīdzību mazinātu aizspriedumus pret neveiksmēm.

2.2. Tas palīdzēja aizsākt reformu visā ES. Daudzas dalībvalstis jau ir guvušas ierosmi no labas prakses un no Eiropas mērogā apkopotiem secinājumiem šajā politikas jomā. Apmēram viena trešdaļa dalībvalstu jau ieplānojušas veikt reformas valsts maksātspējas tiesību aktu jomā. Tomēr gandrīz pusei no ES valstīm vēl jāprojām jāsper pirmie soļi šajā virzienā. Lai gan Komisijas pilnvaras šajā jomā ir ierobežotas, EESK aicina Komisiju izmantot visas pieejamās iespējas, lai rosinātu dalībvalstu finanšu ministrus rīkoties. EESK uzskata, ka dalībvalstu panākumi kopumā ir neapmierinoši.

## A TABULA. PAŠREIZĒJAIS STĀVOKLIS DALĪBVALSTĪS

Y	Pasākumi notiek	(Y)	Pasākumi ir paredzēti/ notiek daļēji	N	Pasākumi nenotiek						
	Informācija/ izglītība	Visaptveroša stratēģija	Informācija par attaisnojošu tiesas spriedumu	Samazināti ierobežojumi u.t.t.	Labāks tiesiskais režīms attaisnota bankrota gadījumā	Īss parādu dzēšanas termiņš un/vai parādu atlaišana	Tiesvedības saskaņošana	Atbalsta veicināšana	Sadarbības veicināšana	Dialogs ar finanšu sektoru	Kopā Y + (Y)
Beļģija	N	N	(Y)	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	N	4
Bulgārija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Čehijas Republika	N	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	1
Dānija	N	N	N	Y	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	4
Vācija	(Y)	N	N	Y	Y	(Y)	N	N	N	N	4
Igaunija	N	N	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	2
Īrija	N	N	N	N	N	Y	Y	N	N	N	2
Grieķija	N	N	N	Y	(Y)	(Y)	Y	N	N	N	4
Spānija	N	N	N	N	Y	Y	Y	N	N	N	3
Francija	N	N	N	N	(Y)	N	Y	N	(Y)	N	3
Itālija	N	N	N	Y	Y	(Y)	(Y)	N	N	N	4
Kipra	N	N	(Y)	(Y)	N	(Y)	(Y)	N	N	N	4
Latvija	N	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	1
Lietuva	N	N	N	Y	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	4
Luksemburga	N	N	N	N	N	N	N	Y	N	N	1
Ungārija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Malta	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	N	N	2
Nīderlande	(Y)	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	(Y)	4
Austrija	N	(Y)	N	(Y)	(Y)	(Y)	Y	(Y)	(Y)	N	7

	Informācija / izglītība	Visaptveroša stratēģija	Informācija par attaisnojošu tiesas spriedumu	Samazināti ierobežojumi u.t.t.	Labāks tiesiskais režīms attaisnota bankrota gadījumā	Īss parādu dzēšanas termiņš un/vai parādu atlaišana	Tiesvedības saskaņošana	Atbalsta veicināšana	Sadarbības veicināšana	Dialogs ar finanšu sektoru	Kopā Y + (Y)
Polija	N	N	N	N	(Y)	(Y)	Y	N	N	N	3
Portugāle	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Rumānija	N	N	N	(Y)	(Y)	N	Y	N	N	N	3
Slovēnija	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	N	1
Slovākija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Somija	N	N	N	Y	N	(Y)	Y	Y	N	N	4
Zviedrija	N	N	N	N	Y	(Y)	Y	N	N	N	3
Apvienotā Karaliste	N	N	Y	Y	Y	Y	Y	N	N	N	5
Kopā Y+(Y)	2	1	3	12	15	17	17	3	2	1	
Amerikas Savienotās Valstis	N	N	N	Y	(Y)	Y	Y	N	N	N	4

2.3. Šī A tabula pārņemta no paziņojuma. Ceturtā līdz sestā aile attiecināma uz maksātspējas tiesību aktu reformu. Ļoti skaidri redzams, ka dalībvalstis ir ļoti aktīvas tiesību aktu izstrādē, tomēr vienlaicīgi secināms, ka ļoti nedaudzās valstīs pārskatītie tiesību akti stājušies spēkā. Ja kopējais valstu skaits attiecīgajās ailēs norādītu uz spēkā esošajiem tiesību aktiem, tad šie skaitļi būtu nevis 12–15–17–17, bet gan 6–6–5–10. Tas liecina par vājiem panākumiem 27 dalībvalstīs. Pasīva rīcība vai bezdarbība neapšaubāmi kaitē uzņēmējdarbībai dalībvalstīs, jo līdz vajadzīgo izmaiņu ieviešanai iespējamās neveiksmes ir nopietns šķērslis uzņēmumu darbībai.

2.4. Vēl viena raksturīga iezīme ir tā, ka sešās tabulas ailēs par tiesību aktiem pārsvarā norādīts, ka pasākumi nenotiek. Tas ir nedaudz pārsteidzoši, jo, lai arī lielākajā daļā dalībvalstu maksātspējas tiesību akti vēl nav grozīti, tās tomēr varēja īstenot citus mazsvarīgākus pasākumus.

2.5. Lai būtu iespēja salīdzināt, EESK lūdza Komisiju nodrošināt tabulā par ES valstīm iekļautajiem datiem atbilstošus datus

arī par ASV. Turpinājumā atrodami paskaidrojumi par ASV datiem.

— Samazināti ierobežojumi — Y. ASV netiek piemēroti nekādi no ES plaši izmantotajiem ierobežojumiem (piemēram, aizliegums bankrotējušai personai ieņemt uzņēmuma vadītāja amatu vai kļūt par pilnvaroto, kā arī kredīta apjoma ierobežojumi). Būtībā, ASV Bankrota kodeksa 525. sadaļā noteikts, ka personu nedrīkst diskriminēt, pamatojoties vienīgi uz to, ka attiecīgā persona ir vai ir bijusi iesaistīta bankrota tiesvedībā.

— Labāks tiesiskais regulējums — (Y). Tāpat kā ES valstīs arī ASV nav garantēta atbrīvošana no parādiem pārkāpumu, krāpnieciskas rīcības u. tml. gadījumos. Nepastāv īpaši "labāki noteikumi".

— Īss parādu dzēšanas termiņš — Y. Nav noteikts īpašs laika periods, kurā bankrotējušais saglabā šo statusu līdz viņš tiek atbrīvots no parādiem.

— Uzlabotas procedūras — Y. Visvairāk izmantotās bankrota procedūras ir 7. nodaļā aprakstītā likvidācija vai bankrots. Parasti šīs procedūras izdodas pabeigt trīs līdz četrus mēnešu laikā. Lai izvairītos no vairāku pieteikumu iesniegšanas, 7. nodaļas noteikumus nav atļauts izmantot, ja persona to jau darījusi iepriekšējo sešu gadu laikā.

2.6. ASV kodeksā redzama pavisam atšķirīga attieksme salīdzinājumā ar lielāko daļu, ja ne visām dalībvalstīm. Tiesiskā situācijā lielākajā daļā dalībvalstu šobrīd parāda, cik maza ir izpratne par minēto jautājumu. Maksātnespējas tiesību aktu izmaiņām patērētais laiks atklāj to, ka ES nav izpratusi lietas būtību. Attieksmes maiņa paātrinās jaunu tiesību aktu ieviešanu. Tāpat arī bez attieksmes maiņas neizdosies īstenot mazsvarīgākus pasākumus.

2.7. 19. gadsimtā aizspriedumi pret neveiksmīgu uzņēmējdarbību bija tik lieli, ka varēja kļūt par iemeslu uzņēmēja pašnāvībai. Lai arī 21. gadsimtā pašnāvību ir mazāk, sociālie aizspriedumi joprojām pastāv. ES iedzīvotājiem jāsaprot, ka uzņēmēju darbība ir lietderīga pat gadījumā, ja viņi cieš neveiksmi. No dažām neveiksmēm nav iespējams izvairīties. Nedaudz mazāk par trim ceturtdaļām (73 %) no 1998. gadā Spānijā, Somijā, Itālijā, Luksemburgā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē nodibinātajiem 931 435 uzņēmumiem pastāvēja ilgāk par diviem gadiem. Nedaudz mazāk kā puse (49,1 %) šo uzņēmumu pastāvēja vismaz piecus gadus, proti, tie darbojās vēl 2003. gadā.

2.8. Patiess ir Komisijas apgalvojums, ka tirgus ekonomikai ir raksturīga gan uzņēmējdarbības uzsākšana, gan arī panākumi un neveiksmes uzņēmējdarbībā. Komisija pamatoti uzsver, ka, trūkstot sabiedrības vispārējai izpratnei par uzņēmējdarbību, grūtības vai neveiksmes uzņēmējdarbībā netiek uztvertas kā saimnieciskās darbības normāls aspekts, ne arī kā iespēja atkārtoti uzsākt uzņēmējdarbību. Šāda uztvere ES ir jāmaina. Jo aizspriedumaināka ir attieksme pret agrāk piedzīvotu bankrotu, jo lielākam riskam var tikt pakļauts jaunizveidots uzņēmums, turklāt šis risks ietekmē arī visas uzņēmuma darbībā iesaistītās personas.

2.9. ASV ar tiesiskā regulējuma palīdzību cenšas panākt debitoru, kreditoru un sabiedrības kopējo interešu līdzsvarotību. EESK uzskata, ka arī dalībvalstu tiesību akti jāizstrādā, lai panāktu tādu pašu līdzsvaru. Kā norādīts šī dokumenta 4. punktā, maksātnespēja un nenomaksātas parādsaistības var radīt lielas grūtības kreditoriem un veicināt viņu pašu maksātnespēju. Uzņēmuma atbrīvošana no parādu nastas, lai tādējādi tam dotu otru iespēju, var izrādīties sevišķi netaisnīga pret kreditoriem. Ar maksātnespējas tiesību aktiem jācenšas panākt vajadzīgais līdzsvars.

2.10. No sabiedrības viedokļa vislabākais risinājums varētu būt uzņēmuma pilnīga vai daļēja saglabāšana. Ja uzņēmums ir potenciāli dzīvotspējīgs, ieguvējas būs visas iesaistītās puses.

2.11. Darba ņēmēju interešu aizsardzība ir nodrošināta vairākos veidos. Dalībvalstis ir ieviešušas Maksātnespējas direktīvu, kas maksātnespējas gadījumā paredz izmaksas darbiniekiem. Ja maksātnespējas administratoriem izdodas glābt maksātspējīgo uzņēmumu, tad darba ņēmēju darba attiecības turpinās. Ja bankrotējis uzņēmums atsāk uzņēmējdarbību, viņš rada jaunus darba vietas. Abos minētajos gadījumos nodarbinātībai, protams, ir labvēlīga ietekme uz sabiedrību kopumā.

### 3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

#### 3.1. Publiskais tēls, izglītība un plašsaziņas līdzekļi.

3.1.1. Pirmais solis cīņai ar neveiksmīgas uzņēmējdarbības negatīvajām sekām ir šī jautājuma publiska apspriešana. ES sabiedrības liela daļa bankrotu neatkarīgi no tā iemesliem bieži uzskata par krimināli sodāmu darbību. Lai izskaustu šo kļūdaino pieņēmumu, pozitīvs ieguldījums jānodrošina plašsaziņas līdzekļiem. Jāpanāk šādi mērķi:

- informācijas pasākumos un izglītības programmās jāpopulārizē priekšrocības, ko sniedz atkārtota uzņēmējdarbības uzsākšana, tādējādi apliecinot to, ka mācīšanās procesam, pētīšanai un atklāšanai parasti ir raksturīgi vairāki mēģinājumi;
- plašsaziņas līdzekļiem jāpalīdz nošķirt bankrota un krāpšanas jēdzienus un jāpopulārizē atjaunotas uzņēmējdarbības priekšrocības, tādējādi plašā sabiedrībā uzlabojot darbību atsākušu uzņēmēju tēlu un uzsverot minēto uzņēmēju pieredzi;
- sīkāk apspriežot minēto jautājumu ar visām iesaistītajām personām, jāapzina visi aspekti, kas saistīti ar aizspriedumiem pret neizdevušos uzņēmējdarbību.

#### 3.2. Maksātnespējas tiesību aktu nozīme.

3.2.1. Pēc bankrota atsākot uzņēmējdarbību, varētu rasties juridiskas grūtības. Daudzās valstīs bankrota tiesību akti paredz vienādu attieksmi, neraugoties uz to, vai bankrots ir krāpniecisks jeb bezatbildīgs, vai arī neveiksmīgas uzņēmējdarbības iemesls nav bijusi īpašnieka vai vadītāja rupja kļūda, proti, bankrots ir godprātīgs un attaisnots.

3.2.2. Daudzi noteikumi paredz ierobežojumus, aizliegumus vai tiesībnespēju, pamatojoties vienīgi uz faktu, ka pastāv bankrota tiesvedība. Šāda automatiska pieeja neņem vērā riskus, kas ikdienā pastāv uzņēmējdarbībā, un nozīmē pieņēmumu, ka

bankrotējuši persona ir zaudējusi sabiedrības uzticību un pašāvību. Kardināli jāpārskata ES maksātspējas tiesību aktu koncepcija. Galvenie aspekti ir šādi:

- a) ārkārtīgi svarīgi ir radīt atbilstošu vidi, kurā tiek atzīta uzņēmēja neveiksmes iespēja un jaunas uzņēmējdarbības uzsākšanas iespēja, atbilstoši aizsargājot visu iesaistīto personu intereses. Bankrota tiesību aktos skaidri jānošķir krāpnieciska un attaisnota bankrota gadījumi;
- b) uzņēmējiem, kas nebankrotē savas vainas dēļ, būtu jānodrošina iespēja saņemt oficiālu tiesas spriedumu, kas apliecina, ka viņi nav vainojami krāpnieciskā darbībā un ir attaisnoti. Šādam spriedumam jābūt publiski pieejamam;
- c) maksātspējas tiesību aktos, ievērojot noteiktus kritērijus, jāparedz agrīna atlikušo parādu dzēšana;
- d) jāsamazina juridiski ierobežojumi, tiesībspējas anulēšana vai aizliegumi;
- e) tiesvedība jāvienkāršo un jāpaātrina, tādējādi saglabājot bankrotējušā uzņēmuma maksimālo aktīvu vērtību pirms resursu pārdalīšanas. Parastā gadījumā tiesvedības ilgums nedrīkstētu pārsniegt vienu gadu.

### 3.3. Aktīva palīdzība grūtībās nonākušiem uzņēmumiem.

3.3.1. Aizspriedumi pret neveiksmīgu uzņēmējdarbību ir viens no iemesliem, kādēļ daudzi grūtībās nonākuši MVU līdz pēdējam brīdim slēpj savas problēmas. Lai izvairītos no bankrota, būtiski svarīga ir savlaicīga rīcība, un daudzos gadījumos sanācija ir labāks risinājums nekā likvidācija. Galvenie aspekti ir šādi:

- a) maksātspēju pavisam likvidēt nav iespējams, bet agrīna palīdzība dzīvotspējīgiem uzņēmumiem palīdzēs maksātspēju skaitu samazināt līdz minimumam. Atbalsta pasākumiem jābūt vērstiem uz bankrota novēršanu, ekspertu konsultāciju sniegšanu un savlaicīgu iejaukšanos;
- b) uzmanība jāpievērš atbalsta pieejamībai, jo grūtībās nonākuši uzņēmumi nevar atļauties dārgas konsultācijas;
- c) pilnībā jāizmanto ES un Eiropas uzņēmējdarbības organizāciju sniegtās sadarbības tīkla iespējas;
- d) maksātspējas tiesību aktiem ir jāsniedz iespēja pārveidot un atvēstēt uzņēmumu, nevis jākoncentrējas vienīgi uz to likvidāciju.

### 3.4. Aktīva palīdzība uzņēmējiem, kuri atsāk uzņēmējdarbību.

3.4.1. Publiskais atbalsts nav pietiekami vērst uz galvenajiem risināmajiem jautājumiem — resursiem, attiecīgām prasmēm un psiholoģiskajai palīdzībai, kas ir svarīgi uzņēmējiem, sākot uzņēmējdarbību otrreiz. Galvenais traucēklis atkārtotai uzņēmējdarbības uzsākšanai ir resursu, proti, finanšu līdzekļu trūkums. Jāsteno šādi mērķi:

- a) novēršot traucējumus, kas liedz piekļūt attiecīgām publiskā finansējuma shēmām, attiecīgām iestādēm jānodrošina pietiekami finanšu līdzekļi atkārtotas uzņēmējdarbības uzsākšanai;
- b) bankām un finanšu iestādēm jāpārskata ļoti piesardzīgā attieksme pret darbību atsākušiem uzņēmējiem, kuras pamatā bieži ir negatīvi kredītreitingi. Komisija plāno šo jautājumu iekļaut banku un MVU apaļā galda diskusijas darba kārtībā;
- c) ES valstīm ir jānodrošina tas, lai attaisnotu bankrotējušo personu vārdi neparādītos banku nozares sarakstos par personām, kuru kredīta saņemšanas tiesības ir ierobežotas;
- d) atbildīgajiem par publisko pasūtījumu jābūt informētiem, ka publiskā iepirkuma direktīvas nepieļauj mazāk labvēlīgu attieksmi pret personām, ko agrāk skāris attaisnots bankrots;
- e) darbību atsākušiem uzņēmējiem jānodrošina pienācīgs psiholoģiskais un tehniskais atbalsts, kā arī īpašas apmācības un kursi;
- f) attiecīgajām iestādēm jāveicina potenciālo uzņēmējdarbības atsācēju, sadarbības partneru un investoru sakari, lai tādējādi būtu iespējas sniegt atbalstu šiem uzņēmējiem.

3.5. Visbeidzot, lai pilnībā izmantotu ES uzņēmējdarbības potenciālu un izveidotu dinamiskus uzņēmumus, ir ārkārtīgi svarīgi dalībvalstīs radīt labus priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai. Sabiedrības atzinība, kas ir ļoti svarīga veiksmīgas uzņēmējdarbības gadījumā, būtu jāapvieno ar politiku, kura sniedz otru iespēju uzņēmējiem, kas ir cietuši neveiksmi.

## 4. Vispārējās piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas pievēršanos vajadzībai pārvarēt aizspriedumus pret neveiksmīgu uzņēmējdarbību. Patiess ir Komisijas apgalvojums, ka tirgus ekonomikai ir raksturīga gan uzņēmējdarbības uzsākšana, gan arī panākumi un neveiksmes. Komisija pamatoti uzsver, ka, trūkstot sabiedrības izpratnei par uzņēmējdarbību, grūtības vai neveiksmes uzņēmējdarbībā netiek uztvertas kā saimnieciskās darbības normāls aspekts, ne arī kā iespēja atkārtoti uzsākt uzņēmējdarbību.

4.2. EESK tomēr uzskata, ka, lai arī daudzi no paziņojumā iekļautajiem norādījumiem ir katrā ziņā vajadzīgi, daļa no tiem tomēr nešķiet sevišķi pārliecinoši. Komitejas iebildumi ir uzsvērti šā atzinuma 4. un 5. punkta vairākos apakšpunktos.

4.3. Uzņēmējdarbības nolūks un mērķis ir izveidot uzņēmumu, kas dod peļņu un kuram ir izaugsmes iespējas. Uzņēmēji ievieš jauninājumus, lai apmierinātu tās klientu vajadzības, ko nav izdevies apmierināt vai kuras nav apmierinātas visefektīvākajā veidā.

4.4. Uzņēmējs šādi var saskatīt iespēju uzņēmējdarbībai. Piemēram, Londonā kāds uzņēmējs saskatīja iespēju Apvienotās Karalistes un Indijas importa/eksporta tirdzniecībai, tādējādi apmierinot abu valstu vajadzības. Šādi tika aizpildīta brīva tirgus niša. Citi uzņēmēji brīvas tirgus nišas aizpilda, piemēram, atverot restorānus vai frizētavas apdzīvotās vietās, kur šādiem pakalpojumiem nav pietiekama piedāvājuma.

4.5. *Amazon* ir lielisks piemērs, kā efektīvāk apmierināt vajadzības. Grāmatnīcas joprojām darbojas, jo tās izmanto cilvēki, kuriem ir laiks un vēlme pašķīstīt grāmatu klātienē. *Amazon* klientu loks ir pircēji, kas grāmatas vēlas iegādāties citādā veidā.

4.6. Daži uzņēmēji uzsāk uzņēmējdarbību, lai izmantotu zinātnes un tehnoloģiju sasniegumus. Šādas uzņēmējdarbības pirmsākumi parasti meklējami universitātēs, pētniecības institūtos vai ar zinātni saistītos uzņēmumos. Četri Londonas universitātes profesori nodibināja uzņēmumu, lai sniegtu medicīnisko izmeklējumu rezultātā iegūto attēlu analīzes pakalpojumus, izmantojot patentētu programmatūru, lai ar tās palīdzību uzlabotu veidus, kā izvērtēt izstrādājamo medikamentu terapeitisko iedarbību. Šis uzņēmējdarbības pamatā ir intelektuālā īpašuma tiesības uz minēto programmatūru. Vienu no profesoriem iecēla par uzņēmuma vadītāju, un šādi viņš cenšas izprast, vai viņš var vai nevar būt uzņēmējs.

4.7. Lai uzņēmējs būtu veiksmīgs, viņam pirmām kārtām jānodrošina trīs nosacījumi. Pirmkārt, viņam vai viņai jābūt vajadzīgajām zināšanām un pieredzei, lai precīzi novērtētu tirgus iespējas un zinātību uzņēmējdarbības ieceres īstenošanai, kas var būt, piemēram, jauna restorāna atvēršana, ceļojumu pakalpojumu tiešsaistes aģentūra vai zinātnes jauna veida izmantošanu. Jebkura uzņēmuma izveides pirmajā posmā ir jāpārbauda ieceres dzīvotspēja patiesajos apstākļos. Tas nozīmē izstrādāt precīzi vai pakalpojumu, par kuru klienti būtu gatavi maksāt tik augstu cenu, kas ir vajadzīga, lai uzņēmumus varētu gūt peļņu un segt tā darbības izdevumus. Daudzi, kas vēlētos būt uzņēmēji, nespēj izdarīt tieši to. Citi spēj mācīties no savām kļūdām un atsākt uzņēmējdarbību. Citi nekad nespēs labot kļūdas.

4.8. Otrs nosacījums ir finansējums. Daži jaunie uzņēmumi jau pašā sākumā ir pietiekami pievilcīgi investoriem. Lielākā daļa riska kapitāla investoru neiesaistīsies uzņēmuma finansēšanā, kamēr uzņēmējs nebūs savu ieceri pietiekami konkrētījis. Mums gan šobrīd ir EIB ierosinātā riska kapitāla shēma, tomēr tās jauda būs ierobežota. Finansējumu parasti piešķir atsevišķās daļās. Ja pēc pirmās finansējuma daļas piešķiršanas izdodas

sasniegt labus rezultātus, tad turpmāko finansējumu saņemt ir ievērojami vieglāk.

4.9. Lielākajā daļā gadījumu finansējumu darbības sākuma posmā piešķir ģimene vai draugi. Pieejami ir arī banku aizdevumi, taču tiem vajadzīgs nodrošinājums. Ja uzņēmumam nav nekādu īpašumu, tad banka kā nodrošinājumu izmanto paša uzņēmēja īpašumu. Nopietns lēmums uzņēmējam, ģimenei un draugiem jāpieņem gadījumā, ja viņi personīgi galvo par aizdevumu. Nodrošinājums parasti nepieciešams arī pēc darbības sākuma posma, jo privātiem uzņēmumiem parasti jāpaļaujas uz banku atbalstu līdz pat brīdim, kamēr šie uzņēmumi to kapitāla daļas kotē biržā. Ja banka izmanto savas tiesības rīkoties ar nodrošinājumu, uzņēmējs var zaudēt savu mājokli. Šajos apstākļos nodokļu un sociālās nodrošināšanas saistības stāvokli var tikai pasliktināt.

4.10. Komitejas atzinumos par tematu "Nodokļu atvieglojumi pētniecībai un izstrādei" (1) mēs esam aicinājuši dalībvalstis piešķirt nodokļu atvieglojumus privātpersonām, kas investē uzņēmumos, kuri uzsāk darbību. Neapšaubāmi, šādi nodokļu atvieglojumi uzņēmējiem atvieglotu jauno uzņēmumu kapitalizēšanu.

4.11. Pēc darbības sākuma posma uzņēmējs ir atkarīgs no trešās neatņemamās panākumu sastāvdaļas, proti, dzīvotspējīga uzņēmējdarbības modeļa. Tas ir uzņēmuma izaugsmes galvenais nosacījums. Modelis atkarīgs no uzņēmējdarbības elementus aptverošo rādītāju kopuma. Pārdošanas ieņēmumu un ražošanas izmaksu starpība ir bruto segums, kas pēc citu izdevumu atreķināšanas veido peļņu pirms nodokļu nomaksas, kam jābūt pietiekamai darbības uzturēšanai un bankas aizdevumu atmaksai. Ja uzņēmējdarbības modelis nav darboties spējīgs vai ja uzņēmuma vadībai trūkst prasmju vai pieredzes organizēt tirdzniecību un citus procesus, lai šo modeli īstenotu, tad tie, kas bankām snieguši garantijas, ir pakļauti bankrota draudiem. Protams, ka šāds bankrots ir pamācoša pieredze. Ja uzņēmējs ir apguvis visu, kas nepieciešams veiksmīgam uzņēmējdarbības modelim, viņam ir iespējas atsākt uzņēmējdarbību.

4.12. Sākotnēji veiksmīgus uzņēmējdarbības modeļus vienmēr apdraud izmaiņas, kas saistītas ar darbiniekiem, klientiem, tehnoloģijām un konkurentiem. Pēc veiksmīgas uzņēmuma izveides uzņēmēji pastāvīgi saskaras ar dažādām pārmaiņām, īpaši tas sakāms par uzņēmējdarbību, kurā izmanto tehnoloģijas. Pārmaiņu pārbaudi neizturējušie uzņēmēji var gūt mācību no gūtās pieredzes. Citi, sevišķi īpašnieki otrajā vai trešajā paaudzē, šādu pieredzi varbūt neizmantos, lai mācītos.

4.13. Lai ieviestu darboties spējīgu uzņēmējdarbības modeli, ļoti liela nozīme ir uzņēmējam un viņa darbiniekiem. Jo īpaši svarīgas ir iemaņas finanšu vadības jomā. Labs uzņēmums var būt pārāk veiksmīgs un iesaistīties neadekvāti daudzos darījumos, nonākot situācijā, kas tas vairs nespēj apmaksāt visus rēķinus. Šādos gadījumos uzņēmuma pārvaldi var nodot kreditoriem. Šāds uzņēmums piedāvā vislabākās iespējas veiksmīgi atjaunot darbību.

(1) OVC 10, 15.1.2008.

4.14. Finanšiāls risks pastāv arī gadījumos, kad lielākie klienti nepilda saistības un neapmaksā savus rēķinus, tādējādi liedzot uzņēmējam iespēju apmaksāt viņa rēķinus un mudinot banku izmantot tās tiesības uz ieķīlāto īpašumu. Saskaņā ar Komisijas apkopoto statistiku katra ceturtā maksātnespējas gadījuma iemesls ir kavēti maksājumi. Šādā gadījumā darbības atjaunošana var būt iespējama. Nelielu un jaunu uzņēmumu neaizsargātību labi apzinās kā dalībvalstu valdības, tā arī Komisija. Minētais jautājums ir risināts Kavētu maksājumu direktīvā, un tas atkārtoti tiks apskatīts gaidāmajā Likumā par mazajiem uzņēmumiem.

4.15. Daži uzņēmumi nav vainojami to piedzīvotajā neveiksmē, jo noteiktus iemeslus nav iespējams paredzēt, piemēram, 2001. gada 11. septembra notikumu ietekme vai ekstremālu dabas apstākļu ietekme. Pat šādā gadījumā, iepriekš prognozējot, apdrošināšana būtu varējusi mazināt triecienu. Tādēļ organizācijām, kas atbalsta mazos uzņēmumus, būtu jāiepazīstina uzņēmēji ar priekšrocībām, kuras var sniegt piesardzības līdzekļi.

4.16. Kopumā jāsecina, ka uzņēmums var nonākt grūtībās visdažādākajos veidos pat tad, ja uzņēmējam ir vislabākie nodomi. Pašā darbības sākuma posmā atjaunot uzņēmumu var neizdoties. Arī pēc minētā posma nepilnīgs uzņēmējdarbības modelis var nozīmēt, ka uzņēmumam nav nākotnes. Turklāt iespējami dzīvotspējīga uzņēmējdarbība var neizdoties uzņēmēju pieļauto kļūdu un arī no viņiem neatkarīgu apstākļu dēļ. Šādus uzņēmumus to pārņēmēji var glābt, un tas arī noteikti jā dara, saglabājot arī lielāko daļu darba vietu.

4.17. Ir svarīgi nodalīt uzņēmumu un tā vadītājus. Vadītāji var bankrotēt, jo uzņēmuma pārņēmējs cenšas pasargāt uzņēmumu un darbiniekus. Uzņēmumam ciešot neveiksmi, var bankrotēt arī uzņēmējs, ja viņš devis nodrošinājumu bankai, pat gadījumā, ja šis uzņēmējs nav vainojams krāpnieciskās darbības. Komisijas uzmanība ir veltīta tieši šiem godīgajiem uzņēmējiem. Maz ticams, ka citu uzņēmēju, kuru neveiksmes iemesls ir kompetences un tālredzības trūkums, pieredze varētu būt noderīga tautsaimniecībai pat tad, ja viņi spētu atrast finansētājus. Ne visi bankrotējušie uzņēmēji ir pelnījuši otru iespēju.

## 5. Īpašas piezīmes

### 5.1. Publiskais tēls, izglītība un plašsaziņas līdzekļi.

5.1.1. Nozīmīgākais dalībvalstu valdību vēstījums plašai sabiedrībai neapšaubāmi izpaudisies maksātnespējas tiesību aktu grozījumu formā. Ja tiesību aktos būs ietverts nepārprotams atbalsts uzņēmēju otrai iespējai, tas izskanēs arī plašsaziņas līdzekļos.

5.1.2. Turklāt valdības var strādāt ar tām organizācijām un iestādēm, kuras cieši sadarbojas ar uzņēmējiem. Visticāk iesa-

tīta ir grāmatvedības profesija, jo tā var palīdzēt paust arī MVU pārstāvības organizāciju un atsevišķu tirgotāju viedokli.

5.1.3. Paziņojumā izteikta iecere par atzinības programmu veiksmīgiem uzņēmējdarbības atsācējiem. Ja iepriekšminētās organizācijas pārņemtu šādu praksi, par to visdrīzāk atzinīgi izteiktos arī plašsaziņas līdzekļi.

### 5.2. Maksātnespējas tiesību aktu nozīme.

5.2.1. EESK pilnībā atbalsta visas paziņojumā ietvertās piezīmes par maksātnespējas tiesību aktiem, protams, ja šie tiesību akti būs apmierinoši arī pēc to galīgās pieņemšanas. Šīs piezīmes ir sīki apskatītas atzinuma 3.2. punktā un ietver ar krāpniecisku darbību nesaistītu bankrotu oficiālu atzīšanu, parādsaistību agrīnu dzēšanu un juridisko ierobežojumu samazināšanu, tiesībspējas anulēšanu un aizliegumu noteikšanu paātrinātās procedūrās. Mērķis būtu panākt, ka vidēji šāda tiesvedība ilgst ne vairāk par divpadsmit mēnešiem.

5.2.2. EESK uzskata, ka obligāti nepieciešams, lai visas dalībvalstis pēc iespējas ātrāk pabeigtu savu maksātnespējas tiesību aktu pārskatīšanu. Papildus izmaiņām tiesību aktos ļoti svarīga ir bankrota lietu ātra izskatīšana tiesu instancēs. Tiesvedības procesam jābūt ļoti organizētam. Šādas izmaiņas ir Otrās iespējas programmas būtisks elements.

### 5.3. Aktīva palīdzība grūtībās nonākušiem uzņēmumiem.

5.3.1. Šis ir otrs paziņojumā ietvertais vēstījums. Tā pati par sevi nav Uzņēmējdarbības atsākšanas programmas daļa. Tā ir programma, kas izstrādāta, lai izvairītos no bankrotiem un pasargātu uzņēmumus un darba vietas. Tādēļ paziņojuma nolūks ir izvairīties no novēršamām neveiksmēm, izmantojot savlaicīgu brīdināšanu, nodrošinot īslaicīgu finansējumu un padomdevēju pakalpojumus.

5.3.2. Problemātiski ir vienīgi tas, ka minēto programmu būtībā nevar izmantot vairums MVU, jo tajā ir tikai nedaudz mehānismu grūtībās nonākušu uzņēmumu proaktīvai apzināšanai katrā dalībvalstī, pie kam dalībvalstīs ir vairāki desmiti tūkstošu MVU. Dalībvalstis tomēr tiek aicinātas pēc iespējas lietderīgāk izmantot pieejamos mehānismus, piemēram, PVN administrēšanas iestāžu izmantošana Francijā, lai tādējādi savlaicīgi brīdinātu par uzņēmumu iespējamajām naudas plūsmas problēmām. Komisija pauž viedokli, ka atbalsta pasākumiem jābūt vērstiem uz bankrota novēršanu, ekspertu konsultācijām un savlaicīgu iejaukšanos. Problēmas rodas, ja vadītāji neapzinās, ka viņu uzņēmumi ir nonākuši grūtībās. Dalībvalstu valdībām būs jāstrādā ar grāmatvedības profesijas un MVU atbalsta organizāciju, lai attīstītu tādas proaktīvus pasākumus, kas piemēroti attiecīgo valstu MVU kultūrai.



5.3.3. EESK ar šādu atbalstu saistītās grūtības nekādā ziņā nevērtē pārlietu zemu. Valdības iejaukšanās, lai mainītu tirgus spēku ietekmi, var izrādīties neproduktīva un apdraudēt tirgus mehānismus.

5.3.4. Publiskām sabiedrībām ar ierobežotu atbildību ir noteikts divkārtš pienākums, proti, jābūt savlaicīgi sagatavotiem grāmatvedības pārskatiem un grāmatvežiem un vadītājiem jāapliecina, ka uzņēmuma stāvoklis ir pietiekami labs, lai tas varētu izpildīt savas saistības. Šādu noteikumu, īpaši par savlaicīgu grāmatvedības pārskatu sagatavošanu, attiecināšana uz visiem uzņēmumiem uzlabotu agrīnās brīdināšanas sistēmu.

5.3.5. EESK atzinīgi vērtē pastiprinātas uzmanības veltīšanu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, cik vien tas iespējams, jo tādējādi var nodrošināt iespējas darba vietu saglabāšanai un nodarbinātības ilgtspējai.

5.4. *Aktīva palīdzība uzņēmējiem, kuri atsāk uzņēmējdarbību.*

5.4.1. Divpadsmit līdz septiņpadsmit dalībvalstis jau ir grozījušas maksātnespējas tiesību aktus vai arī turpina to darīt, savukārt neviena dalībvalsts neīsteno nekādus pasākumus saistībā ar šajā apakšpunktā minētajiem Komisijas ieteikumiem.

5.4.2. Tik zemas dalībvalstu aktivitātes iemesls ir tas, ka arī šajā gadījumā var uzskatīt, ka atsevišķi priekšlikumi nav savienojami ar tirgus spēkiem. Tas īpaši sakāms par priekšlikumiem,

kuros bankām ieteikts būt mazāk piesardzīgām un atbildīgajām iestādēm radīt atbalsta tīklus darbību atjaunojošiem uzņēmumiem.

5.4.3. Jārod iespēja priekšlikumus, kas ietilpst dalībvalstu kompetencē, proti, publiskā finansējuma shēmas, kredītu pieejamība attaisnotu bankrotu gadījumā un publiskais iepirkums, bez īpašiem šķēršļiem īstenot pat vēl pirms izdarīti grozījumi maksātnespējas tiesību aktos.

5.4.4. Tiem, kas piedāvā apmācību uzņēmējiem, jābūt iespējai piedāvāt apmācību arī uzņēmējdarbības pārņēmējiem, ja tam rastos pieprasījums.

5.5. *Citi Komisijas priekšlikumi.*

5.5.1. EESK ar gandarījumu pauž atbalstu Komisijas otrās iespējas politikas ietvaros jaunizveidotajai tīmekļa vietnei <http://ec.europa.eu/sme2chance>. Tā piedāvās īpašu palīdzību organizācijām, kuras iesaistītas dalībvalstu otrās iespējas politikas iniciatīvu veicināšanā.

5.5.2. MVU veltītajā pavasara pasākumā, kas notiks 2009. gadā, Komisija pievērsīsies atkārtotas darbības uzsākšanas un otrās iespējas jautājumiem. EESK vēlētos, lai šī iniciatīva būtu papildu impulss Otrās iespējas programmas "mazsvarīgākajiem" elementiem.

Briselē, 2008. gada 29. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
priekšsēdētājs  
Dimitris DIMITRIADIS